

A régi magyarországi jezsuita patikák ismertetése a legújabb kutatások alapján Az egykori szakolcai jezsuita patika

Sági Erzsébet dr.

Skalica, Szlovákia. 1740-ben a kollégium megveszi egy gyógyszerész özvegyétől a patikát 650 forintért és átveszi annak provizorát. Az 1741 évi jelentés a rendház gyógyszerétárát „festéssel és faragással ékesnek” írja, ugyanakkor ott tartózkodik az a jezsuita asztalos fráter, akinek kezemunkáját a kőszegi és a székesfehérvári barokk patikabútor is dicséri. A gyógyszerétár kezdettől közforgalmú volt. Az 1775 évi árveréskor a becsérték 2000 forint volt, és azt 3000 forintért vette meg két gyógyszerész.

Skalica szlovákiai város, a régi morva határnál. Közélebb esik Brnohoz és Olomouchoz, mint a hajdani megyeszékhelyhez.

Szakolca 1372-ben Nagy Lajostól nyerte szabad királyi városi rangját, amit fekvésének köszönhet: Nyitra vármegye legjelentősebb városa volt [1].

A jezsuita rendház 1646–1647 között misszió állomás volt, a templom építését, mely a város díszé lett, 1699-ben fejezték be. A misszió állomás rezidenciává fejlődött, az iskola 1666–1672 között nyílt meg. 1701-től kollégium, a hatosztályú gimnáziumon kívül itt volt az egyik jezsuita tanárképző is [2].

Az első említés a szakolcai jezsuita patikáról 1740 május 5-i keltezésű, amikor a város hozzájárul ahhoz, hogy a kollégium ott gyógyszerétárt létesítsen [3].

Az 1740 május 21-i egyezség szerint az elhalt *Christophorus Aelszer* patikáját a szakolcai jezsuita kollégium megvásárolja az özvegytől 650 forintért, mely összeg átvételét *Maria Catharina Aelszerin* 1740. szeptember 9-én kelt nyugtával elismeri [4].

Az 1741. évi jelentés azt írja a szakolcai patikáról, hogy az ez évben befejezettek, tökéletesnek mondható, majd ismételtén visszatér rá: „Kollégiumunk patikája, melyet nem kis költséggel létesítettünk elegáns, festéssel és faragással ékes” [5].

Minthogy *Joseph Codelli* 1741-ben asztalosként a rendházban teljesített szolgálatot, feltehetően nevéhez kapcsolható a patikabútor készítése, mint utóbb a kőszegi és a székesfehérvári [6].

1741 évben találjuk a rendházban az első patikus fráter *Franciscus Simon* személyében [7]. A rend szokásának megfelelően ő már előző év november hónapban új szolgálati helyén kellett legyen. Feltehetően átvették az özvegy provizorát, akinek a nevét ismerjük: *Franz Joseph Gatty* volt [8].

A szakolcai jezsuita patika 1740 évtől a rend kezén működhetett.

Az alábbi jezsuita gyógyszerészek működtek Szakolcán:

1741–1745 *Franciscus Simon*,

1746 *Ferdinandus Schiffkorn*,

1747 *Martinus Wisgrill*,

1748 *Joannes Wimmer*,

1749–1753 *Martinus Wisgrill*,

1754–1770 *Antonius Daniel*,

1771–1773 *Franciscus Topolanszky* [6, 7].

A gyógyszerétár egyértelműen közforgalmú volt, azt vizitálta a városi fizikus. 1758. –63, és –66 évekről maradt fenn jelentés [9. és 10]. Nyitra vármegyében 1764-ben 8 patika volt, Szakolcán 1758-ban és 1763-ban 1 patika ottlétét jelentette a város.

A szakolcai jezsuita gyógyszerétárban 1740 évtől, az első rendi patikus megjelenésétől 1773-ig, a rend feloszlásáig folyamatosan volt jezsuita gyógyszerész [11].

A rend feloszlásakor a provizor *Franciscus Topolanszky* volt, 35 éves, 7 éve volt a rendben, egészséges, a morvaországi Nicolsburgban született. Szerette volna a patikát megvenni, melyhez egy beosztott gyógyszerészre és egy laboránsra van szüksége [12]. A felszámoló bizottság az elszámolás alkalmával a patikánál 1532,44 forint aktívumot talált. A gyógyszerétárt árverés útján értékesítették. A licit 2000 forint összegről indult. A négy résztvevő mindvégig óvatosan, kis összegekkel emelte a tétet. *Topolanszky* 2490 forintnál látszólag kiszállt a versengésből. A gyertya ellobbanásakor az utolsó ajánlat *Novák* részéről 2865 forint volt. Ezt követően *Topolanszky* 3000 forint ajánlatot tett, azonban a bizottság – az előírásához tartva magát, – ezt nem vehette figyelembe. Végül az utolsó ajánlattevő *Josephus Novák* nagyszombati patikus *Carolus Bernasconi* pozsonyi alkalmazott gyógyszerésszel közösen vette meg a patikát 3000 forintért [13, 14].

IRODALOM

1. *Sziklay János-Borovszky Samu*: Nyitra vármegye 1899. Budapest. 42–47 o. – 2. *Gyenis András S. I.*: Régi magyar jezsuita rendházak. Budapest 1941. 46–47. o. – 3. MOL. M. Kamara, Acta jes., E 152; Coll. Szakolcense, 68. cs; Fasc. 4; No 68. – 4. ua. No 57. és 70. – 5. MTA film B 7007. Litt. Ann. Vienn. 1741. év – 6. *Lukács Ladislaus S. I.*: Catalogus personarum et offic. Prov. Austr. S. I., Roma Inst. Hist. 1978–1995. – 7. *Grabarits István-Grabaritsné Iház Zsuzsanna*: Az osztrák jezsuita rendtartomány patikái és patikusai 1716–1773. Orvostört. Közl. 107–108 (1984). 137–160 o. és Lukács L. passim. – 8. MOL. M. Kamara, E 152; Coll. Szak. 68. cs. Fasc. 4.; No 66. – 9. MOL. Htt., Acta San., C 37; Lad. D; Fasc. 5. és 7. – 10. ua. C 37; Lad. D; Fasc. 11. fol. 9r. – 11. ua. C 39; Lad. A; Fasc. 30, No1. – 12. MOL. Htt., Dep. Litt. pol. C 67; 1773; Fasc. 124.; No 34. és MOL. M. Kanc., Acta Gen. A 39; 1773; 5688. – 13. ua. 1776: 2078. – 14. ua. 1775: 330 és 1775: Fasc. 33. No 3.

E. Sági: *The late pharmacy of the Order of Jesuits at Szakolca (Skalica, Slovakia)*